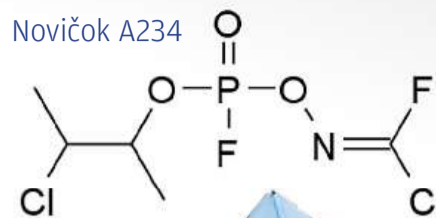
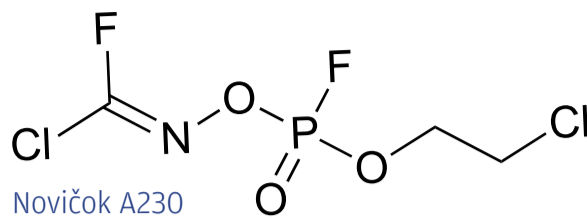

Prezidentovu interpretaci popřela či uvedla na pravou míru česká ministerstva obrany i zahraničí

Novičoky

■ Skupina vysoce účinných **nervově paralytických látek** byla vyvíjena v **Sovětském svazu** v rámci programu **Foliant**.
 ■ Jde o **tekutiny či prášky na bázi fosforu a fluoru**, jejichž složky se mísí těsně před použitím, což zvyšuje bezpečnost přepravy a manipulace.
 ■ Experti hovoří o **čtyřech typech novičoků**, z nichž může být odvozeno až **několik set variant**.

■ V **Česku** se dle vyjádření ministerstva obrany syntetizovaly „**pro úkoly detekce, ochrany a bezpečnosti občanů ČR tak jako i jiné bojové otravné látky, např. sarin nebo tabun**“. Šlo údajně nanejvýš o **mikrogramy**, které byly po testování ihned zničeny. Zkoumáním novičoku s označením **A230** se zabýval **Vojenský výzkumný ústav v Brně**.

■ Jde o tzv. **mikrosyntézu**, která **není podle mezinárodní úmluvy považována za výrobu**, upozornilo ministerstvo obrany.

■ Novičoky se ocitly v centru pozornosti poté, co **Británie** prohlásila, že byly v **březnu 2018** použity proti dvojitému agentovi **Sergeji Skripalovi a jeho dceři** (na snímku) v jejich bydlíšti v **Salisbury**. Britové tvrdí, že šlo o látku pod označením **A234**. Pachatelé jí údajně použili až **desítky miligramů**, tedy nejméně **tisícinásobek objemu, který vzniká při mikrosyntéze**.

■ V reakci na to řada západních zemí **vypověděla ruské diplomaty**.

■ Rusko mimo jiné uvedlo, že látky typu Novičok **vyvíjely i jiné země**, mimo jiné **Británie, Česko** nebo **Švédsko**.

■ Český prezident **Miloš Zeman** 3. května v TV Barrandov citoval ze **zpráv českých tajných služeb** a učinil z nich závěr, že **Česko novičok, byť v malém množství, vyrábělo**.

■ Rusko toto prohlášení považuje za **důkaz širokého spiknutí** západních zemí proti Moskvě.

Co řekl prezident o novičoku

Ve čtvrtčním pořadu TV Barrandov Týden s prezidentem se moderátor Jaromír Soukup dotázal na kauzu otravy přeběhlého ruského agenta Sergeje Skripala v Salisbury. O nervově paralytické látce ze skupiny takzvaných novičoků, která byla údajně použita, oficiální ruská místa tvrdí, že byla vyráběna i v Česku. Prezident se na to dotázal českých tajných služeb a v televizním pořadu z jejich zpráv citoval:

„Pane Soukupe, za prvé, **tu zprávu jsem si důkladně prostudoval**, dokonce několikrát. Za druhé, ta zpráva není klasifikována jako přísně tajná nebo jako tajná. Dokonce ani jako důvěrná. Takže z ní s příslušnou opatrností můžeme občas citovat. A ty citáty jsou následující.“

■ „V listopadu minulého roku ve Vojenském výzkumném ústavu ministerstva obrany v **Brně byl testován nervově paralytický jed označovaný jako A230**.“

Množství vyrobeného jedu bylo údajně poměrně malé a po testování byl tento jed zničen. To je tedy základ této zprávy. Za druhé, Vojenský historický ústav, ale například i **Státní úřad pro jadernou bezpečnost tvrdí, že to nebyl novičok**, ale nějaký jiný produkt. Ale dostal jsem naopak zprávu Vojenského zpravodajství, kde **se explicitně říká, že přípravek A340 je novičok**.“

Nuže, protože Vojenské zpravodajství je této tematice blíže než například BIS, přihlédl jsem k jeho názoru a udělal jsem si zákonný závěr. Byl u nás vyráběn a testován novičok. Byl v malém množství a poté zničen. Víme kde a víme kdy. A je pokrytectví předstírat, že nic takového nebylo.“

■ „Ale teď vás překvapím, pane Soukupe. Mně by vůbec nevdalo, kdyby se u nás novičok testoval, protože máme skvělou antichemickou jednotku. Ta potřebuje znát pro naše vojáky nové informace o nových otravných látkách, o to tady vůbec nejde. Jde o to, že si lžeme tak trochu do vlastní kapsy. A já si v souvislosti s touto kauzou vzpomínám na pana Ujfalúsiho. Vzpomenete si taky. Prostitutky tam žádné nebyly a ta částka také neseď. Čili z mého hlediska je tato záležitost uzavřena a je mně jenom líto, že například **Úřad pro jadernou bezpečnost mátl veřejnost i ústavní činitele** tvrzením, že žádný novičok se u nás nedělal. Ona, jak jsem si přečetl, je takzvaná rodina novičoků, například A234 je to, čím byl otráven pan Skripal.“

Zeman není královna

Expertí na trestní a ústavní právo se shodují, že **Miloš Zeman se vyrazením tajné zprávy dopustil minimálně hrubé chyby**.

ONDŘEJ KOUTNÍK

PRAHA Vyprávění prezidenta Miloše Zemana o citlivých detailech výroby či nevyroby nervového plynu Novičok v České republice by mohlo přijít občanů draho. Zpráva Bezpečnostní informační služby (BIS), ze které Zeman ve čtvrtěk večer veřejně citoval, byla v režimu „vyhrazené“. Jde sice o nejnižší stupeň utajení, přesto s takovými informacemi nelze nakládat ledabyly. Podle zjištění LN Zemanovi za zveřejnění bezpečnostně a politicky citlivých údajů hrozí vysoká pokuta v řádu milionů. Tu by neplatil prezident, ale jeho kancelář z peněz daňových poplatníků. LN na možnou Zemanovu pena-

lizaci upozornil přední český advokát a expert na trestní právo Tomáš Sokol. „Informaci z režimu ‚vyhrazené‘ může vyjmout pouze ten, kdo ji do režimu zařadil. Říká to zákon o ochraně utajovaných informací. Pokud informace v režimu ‚vyhrazené‘ zůstala a prezident o ní mluvil veřejně, je to samozřejmě průšvih.“ řekl Sokol LN. Dodal, že místo trestného činu Zeman spáchal spíše přestupek, za který by mohl dostat tučný „flastr“. „Ve hře je pokuta až do výše pěti milionů korun,“ sdělil advokát.

O tom, že zpráva BIS o okolnostech výroby novičoku v Česku byla v utajovaném stupni „vyhrazené“, svědčí slova prezidenta i zástupce špiónů. „BIS splnila zadaný úkol a předala ho prezidentu republiky s nejnižší klasifikací, vyhrazené. Vzhledem k tomu, že i tato kategorie je stupněm utajení, nemůže BIS obsah zprávy jakkoliv komentovat či interpretovat,“ uvedl tiskový mluvčí BIS Ladislav Šticha. Zeman pak ve

čtvrtěk na TV Barrandov řekl, že dokument BIS není přísně tajný, tajný a ani důvěrný. Zbývá tedy jediný stupeň – vyhrazený.

Advokát Tomáš Grívna nechtěl polemizovat nad tím, nako- lik Zeman prozradil či neprozradil utajovanou informaci. Dodal však, že i porušení stupně „vyhrazené“ je závažným činem. „Pokud jde o trestný čin ohrožení utajované informace, je zde předmětem ochrany i informace klasifikovaná stupněm ‚vyhrazené‘. Pokud by se jednalo o ohrožení utajované informace z nedbalosti, předmětem ochrany je informace jen ve stupni ‚tajné‘ a ‚přísně tajné‘,“ řekl LN Grívna.

Expert: Je to exces

Prezident republiky má dle ústavy trestní imunitu a není z výkonu své funkce odpovědný. „Britské královně nemáte problém svěřit tajemství, protože nepředpokládáte, že ho bude vykládat po náměstích a do televize,“ pozname-

nává ústavní právník Jan Kysela. „V zásadě se má za to, že odpovědně by postupovala každá hlava státu. Pokud se čistou náhodou stane, že hlava státu z takového očekávání vybočí, zdá se mi, že nejde o vadu systému, ale exces, se kterým nejde nic příliš dělat,“ komentuje případ Kysela.

Dodává, že možnost, jak do budoucna zabránit podobným problémům s vyrazením tajných informací, je úprava zákonů. „Z ústavy neplyne, že se máte dostávat ke zprávám tajných služeb. To vyplývá až z různých zákonů. Můžete si říci, že hrozí-li vám riziko, že se stanete nedůvěryhodnými pro partnery v EU a NATO, nebudete určité informace prezidentovi poskytovat. Je to sice smutné, není to systémové, ale je to možná lepší než sedět se založenými rukama,“ míní Kysela.

Služby proti sobě

Zemanovu interpretaci události v kauze Novičok včera popřely či

uvedly na pravou míru jak ministerstvo obrany, tak ministerstvo zahraničí. To uvedlo, že jed použitý k útoku na Skripala se v Česku netestoval. Resort obrany zase upřesnil, že látky podobné novičoku se v Česku nevyrábějí, nýbrž jsou součástí přípravy českých protichemických jednotek na ochranu občanů.

Kromě prozrazení citlivých informací, dezinterpretace a uvádění faktických nesmyslů udělal Zeman „botu“ i v tom, když proti sobě de facto postavil dvě tajné služby – BIS a Vojenské zpravodajství, k jehož zprávě se přiklonil. Právě tímto rozporům se chce zabývat premiér v demisi Andrej Babiš (ANO), který si vyžádá přesnější informace o novičoku v Česku.

Zemanovou interpretací zpráv tajných služeb se možná bude zabývat i parlament, konkrétně senátoři. Někteří z nich mají podezření, že prezidentova slova mohou být bezpečnostně problematická.

Druhá šance získat „supervědce“

MARTIN RYCHLÍK

PRAHA/BRNO Vědci z Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského Akademie věd slaví úspěch. Podařilo se jim totiž získat pro Česko teprve druhý grant ERA Chair v hodnotě šedesáti milionů korun. Cílem je pozvednout kvalitní pracoviště mezi globální špičku – a to díky příchodu světového „esa“, které v Praze sestaví svůj tým. Zaměřit se má na chemickou nanokatalýzu. Pozice ponese jméno **Heyrovský Chair**, čímž využívá jméno jediného českého vědeckého nobelisty.

„Program může překonat hlavní handicap, který má většina výzkumných ústavů v Praze ve srovnání s evropskými metropolemi, jež jsou hlavními aktéry na poli vědy. Mzdová úroveň je o sedm- desát procent nižší ve srovnání s Německem, což není pro zkuš-

né výzkumníky, ale ani mladé vědce příliš atraktivní,“ vysvětluje Martin Hof, ředitel ústavu.

Ústav už tak hledá zahraniční hvězdu, která může přispět k výzkumu nanotechnologií a nanomateriálů. „Slibujeme si od toho velký pokrok i sdílení dobré praxe. Podali jsme na tuto pozici inzeráty do předních časopisů *Science* či *Nature*,“ řekl LN koordinátor Jan Hrušák. O grant ERA chemici soutěžili mezi 96 žádostmi, přičemž jsou jednou ze třinácti úspěšných institucí. Hned čtyři granty putují do Estonska.

Vzor z brněnského centra?

Jak grant funguje, ukazuje příklad z Brna. Irská vědkyně **Mary O'Connellová** (na snímku) tam přišla na podzim 2014. Věnuje se problematice dědičné informace, studiu RNA a modifikací ve vztahu k nemocím imunitního systé-

mu. Zkušenou molekulární biologku, jež pracovala na americkém MIT, v Basileji nebo ve Stockholmu, se podařilo přivést na Středoevropský technologický institut (CEITEC) právě jen díky štedrému unijnímu grantu ERA Chair.

Úkolem energické ženy bylo rozvíjet potenciál pětimiliardové-

ho centra, postavit výzkumné skupiny s vazbou na mezinárodní špičky. „CEITEC jsem si vybrala proto, že pro práci nabízí mladé a akční prostředí. Je na dobré cestě stát se v dohledné době skutečným centrem excelentní vědy,“ říká O'Connellová, když svou štaci v Česku zahajovala.

A dnes? Jak se vypsána pozice vyplatila? „Tento grant u nás velmi významně podpořil změnu institucionální kultury. Mary dala dohromady komunitu vědců, kteří zkoumají RNA,“ řekl LN Jiří Nantl, ředitel CEITEC-MU. Podle něj výrazně přispěla i tím, že v kampusu organizovala semináře, jež propojují různé vědce a obory. Prestižní je i její čerstvé členství v Evropské organizaci molekulární biologie (EMBO).

CEITEC si před čtyřmi lety za pomoci mezinárodní komise vybíral z dvaceti uchazečů. „ERA

Chair je nepochybně skvělá věc. Důležité je vnímat, že to je výběr velmi seniorního vědce s výrazným profilem,“ říká Nantl.

Do července bude jasno

„Typově hledáme někoho podobného,“ říká chemik Jan Hrušák z Heyrovského ústavu. Výběr zájemců bude dvoukolový, do druhého kola by mohlo postoupit až pět adeptů.

Mezinárodní panel pak rozhodne o tom nejnvhodnějším, jenž vybuduje silný tým. Grant počítá též s pěti místy pro spolupracovníky. Ústav uvolnil i další peníze na nové laboratoře a vybavení.

„Předpokládáme, že výběrové řízení bude ukončeno počátkem července, kdy má začít financování. Snažíme se náš projekt úspěšit,“ říká Hrušák. Nový „supervědec“ by měl do konce roku předsídlit do Česka a začít zde misí.

NOVÝ SERIÁL LN OD 11. 5.

CO OPRAVDU ZPŮSOBILO SMRT JIŘÍHO Z PODĚBRAD?

LIDOVÉ NOVINY